

DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2025.12.4>  
УДК 336.502

**Олена ВАСИЛЕНКО**

н.с., здобувач, Національний університет біоресурсів і природокористування України  
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-5628-0640>  
e-mail: [elenavasyenk@ukr.net](mailto:elenavasyenk@ukr.net)

**Олександр ЛАБЕНКО**

д.е.н., доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9192-9891>  
e-mail: [labenko@nubip.edu.ua](mailto:labenko@nubip.edu.ua)

## СТАН ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДЬ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

*Ефективне використання сільськогосподарських угідь забезпечується державним регулюванням, зокрема через оподаткування. Аналіз, узагальнення нормативно-законодавчої бази та наукових публікацій вказує на недосконалість підходів до грошового оцінювання сільськогосподарських угідь – бази оподаткування земельного податку та інших податків. Важливим є зв'язок рівня оподаткування з якісним станом ґрунтів, що є можливим завдяки актуалізації даних для обрахунку бази оподаткування з максимально гнучким підходом до оновлення інформації про стан сільськогосподарських угідь. Це, зі свого боку, стимулюватиме застосування ощадливих агротехнологій.*

**Ключові слова:** нормативна грошова оцінка землі, екологічна рента, земельний податок

### ВСТУП

Земля в агросекторі є засобом виробництва та предметом праці. Характеризується кількісним обмеженням, здатністю створювати цінність (сільськогосподарську продукцію чи екослужби) і сама є об'єктом цінності, що виражається у грошовому вимірі. Крім того, земля прямо чи опосередковано залучена у процес перерозподілу грошових потоків в агровиробництві, зокрема через земельний податок та в результаті використання її вартості як об'єкта оподаткування.

J. Telo da Gama [1] зазначає, що якісний стан ґрунту, його здоров'я має широкий діапазон прямих чи опосередкованих впливів: на урожайність сільськогосподарських культур і продовольчу безпеку, на збереження біорізноманіття і стабільність екосистеми.

Саме державне регулювання може забезпечити ефективне землекористування та стимулювати застосування ощадливих технологій в сільському господарстві. Одним з інструментів такого впливу можуть стати податки: земельний тощо, базою оподаткування яких є грошове оцінювання сільськогосподарських угідь. Водночас механізм дії зазначених податкових платежів має бути пов'язано з якісним станом ґрунту, грошова оцінка землі повинна відповідати дійсності, а сума оподаткування та процес адміністрування забезпечить регулюючу та фінансову функції.

А.М. Третяк та ін. [2] встановили, що кореляційний зв'язок між рівнем інтенсивності використання ріллі та нормативною грошовою оцінкою (НГО) орних земель є низьким і складає – 0,22.

О.І. Дребот та ін. [3] зазначають проблему зміщення природно-сільськогосподарських районів України внаслідок змін клімату, фітосанітарних змін, мілітарного впливу.

Водночас саме межі та приналежність земельних ділянок до тих чи інших районів впливає на її грошове оцінювання, що входить до бази оподаткування агровиробників.

О. Борденюк [4] зазначає необхідність актуалізації даних бонітування, економічного оцінювання ґрунтів та

дотримання періодичності їх оновлення відповідно до норм чинного законодавства, адже НГО землі є основою для сплати, зокрема, земельного податку та орендної плати.

М.В. Калінчик та ін. [5] вираховували за діючою методикою НГО земель в межах області на конкретних підприємствах і піддали сумніву справедливості оподаткування та справляння орендної плати. Автори наголошують на доцільності спрямування державної політики зазначеного напрямку на еколого-економічну та соціальну організацію територій для досягнення високої ціни землі та її відповідності.

В. Cárcelos Rodríguez et al. [6] зазначають, що численні дослідження закордонних вчених, присвячено, зокрема, вивченню ефективності застосування ощадливих агротехнологій чи природоохоронних заходів, наслідком застосування яких відбуваються зміни якості ґрунтів.

Тобто грошова оцінка землі, якість сільськогосподарських угідь, вплив агротехнологій на стан ґрунту є предметом обговорення дослідників різних напрямків.

Передусім це пов'язано з тим, що вона є базою оподаткування і впливає на суму орендної плати за користування земельними ділянками. Зі свого боку, грошова оцінка землі має залежати від якості ґрунту, що особливо актуально для сільськогосподарських угідь. І це вимагає оперативних, сучасних підходів до моніторингу стану ґрунтів. Крім того, оподаткування землі та використання її грошової оцінки як бази для інших податків може стати ефективним стимулюючим інструментом для впровадження ощадливих технологій. Для аграрної країни збереження якості сільськогосподарських ґрунтів є стратегічно важливим завданням ще й з огляду на стан екології сьогодні.

### МЕТОДИ

У статті застосовано законодавчо-нормативні документи, матеріали наукових статей вітчизняних та закордонних дослідників. Застосовано методи аналізу, синтезу, порівняння, логічного узагальнення з метою формування висновків та можливих перспектив.

**МЕТА** досліджень – проаналізувати систему оподаткування сільськогосподарських підприємств загалом, та сільськогосподарських угідь, зокрема. На основі аналізу даних та нормативної інформації встановити, як саме база оподаткування сільськогосподарських угідь (актуальна НГО) може впливати на якість сільськогосподарських угідь, зокрема завдяки вирішенню проблем та застосуванню прогресивних методів її визначення.

## РЕЗУЛЬТАТИ

Україна є однією з країн-лідерів з експорту на світові ринки пшениці, кукурудзи, сояшника, сої та іншої продукції [7, 8]. Аграрний сектор є базовою галуззю економіки України, створює відчутну частину доданої вартості країни: 11% за період 2010-2022 рр.

Саме з метою підтримки стимулювання розвитку агровиробничої сфери в Україні ще з перших років незалежності застосовувалася спрощена системи оподаткування сільгоспвиробників. З огляду на це варто розглядати оподаткування сільськогосподарських угідь через призму системи оподаткування аграрних виробників загалом.

У 1999-2014 рр. в Україні діяв фіксований сільськогосподарський податок (ФСП). Умови його застосування: володіння або оренда угідь сільськогосподарського призначення і частка валового доходу від реалізації продукції власного виробництва мала становити не менше 50%, а з 2004 р. не менше 75%. ФСП сплачували в рахунок дванадцяти обов'язкових податків і платежів, зокрема й податку на землю.

Ставка ФСП встановлювалася у відсотках до грошового оцінювання 1 га сільськогосподарських угідь, що проводилося на 1 липня 1995 р., відповідно до Методики, затвердженої Кабінетом Міністрів України (КМУ) [9, 10]. Податок зараховувався на рахунок місцевого бюджету за місцем розташування земельної ділянки.

У 2015 р. ФСП включено до складу єдиного податку (ЄП) для ФОП IV групи, який став основою спрощеної системи оподаткування. До IV групи також відносяться фізичні особи – підприємці (ФОП), які відповідно до Закону України (ЗУ) № 973-IV «Про фермерське господарство» від 19.06.2003 р. функціонують як фермерські господарства. Не змінилася фактично методика розрахунку введеного податку. Умовою застосування ЄП залишився відсоток сільськогосподарської продукції власного виробництва, площа сільгоспугідь та/або земель водного фонду у власності та/або користуванні членів фермерського господарства має становити від 2 до 20 га. Об'єктом оподаткування для платників ЄП IV групи є площа сільськогосподарських угідь [11].

Крім ФОП IV групи, аграрним виробництвом займаються підприємства різної організаційно-правової форми: ФОП-и I-III груп, особисті селянські господарства та інші господарства. Однак у ФОП I-III груп база оподаткування не залежить від грошової оцінки сільськогосподарських угідь.

Базою оподаткування ЄП IV групи є НГО 1 га сільгоспугідь, водночас застосовується коефіцієнт індексації, визначений станом на 1 січня звітного року (ст. 289 ПКУ, п.292 – 1.2 ПКУ) [11].

Ставки ЄП варіюють залежно від категорії земель. Так, наприклад, для поліських територій та гірських зон їх визначає КМУ (Постанова КМУ від 11.08.1995

№ 647 та від 25.12.1998 № 2068) і зазвичай є найнижчою. Найвища ставка, а саме 6,33%, – для сільськогосподарських угідь закритого ґрунту.

Рілля, сіножаті і пасовища та багаторічні насадження усіх інших територій оподатковуються за ставками 0,95 та 0,57 % на 1 га відповідно.

Застосування ЄП IV групи звільняє господарства від сплати податку на прибуток, податку на майно у формі земельного податку, але за умови, що земельна ділянка використовується саме для сільськогосподарського товаровиробництва, та рентної плати за спецвикористування.

ЄП загалом складає біля половини сплачених місцевих податків і зборів. ЄП з сільськогосподарських виробників у структурі загальної суми податку становив від 18% у 2018 р.; до 10% у 2022 р., тобто мав тенденцію на зменшення. ЄП з юридичних осіб зростає за досліджуваній період до 21%. Однак найбільш вагомим з невеликими змінами залишається ЄП з фізичних осіб, який в 2021 р. був найвагомим і становив 75,22%.

Сільськогосподарські виробники, які не відповідають вимогам до застосування ЄП, та виробники високорентабельних видів продукції сільського господарства знаходяться на загальній системі оподаткування та сплачують окремо земельний податок.

Земельний податок справляють з власників земельних ділянок, земельних паїв, землекористувачів.

До суми плати за землю входить сума сплаченого платниками різних категорій податку за землю та орендної плати. Земельний податок склав близько половини загальної суми платежів за землю, що надійшли до місцевих бюджетів, та найменшою була його частка у 2022 р. – 35,07%. У структурі самого податку більш відчутною є сума, сплачена юридичними особами, якими є великі аграрні підприємства, що не знаходяться на спрощеній системі оподаткування.

Об'єктами оподаткування земельним податком є: земельні ділянки, які перебувають у власності; земельні паї у власності; земельні ділянки державної та комунальної власності, які перебувають у володінні [13]. Суб'єктами оподаткування є юридичні і фізичні особи.

Ставка земельного податку для сільськогосподарських угідь складає не менше 0,3% та не більше 1% від НГО, або ж не менше 0,3% та не більше 5% від НГО одиниці площі ріллі в області, якщо грошове оцінювання ділянки не проводилося.

Базою оподаткування земельним податком є: НГО земельної ділянки з урахуванням коефіцієнта індексації, а також площа земельної ділянки, у разі, якщо нормативне грошове оцінювання не проводилося [13].

В селянських господарствах населення з розміром земельних ділянок до 2 га, виробляється достатньо велика кількість аграрної продукції. Остання формує значну частину ринку та є «тіньовою». Крім того, проблемою є неофіційна передача землі в оренду.

У 2022 р. запроваджено мінімальне податкове зобов'язання (МПЗ) для оподаткування земельних ділянок, які використовуються сільськогосподарськими підприємствами, зокрема селянські особисті, для виробництва сільськогосподарської продукції [14].

МПЗ обраховують тільки до земельних ділянок, віднесених до сільськогосподарських угідь, та визначають пропорційно до кількості місяців, які обраховують з мо-

Таблиця 1 – Структура та динаміка ЄП, його питома вага в місцевих податках та зборах за 2018-2022 рр. (сформовано авторами статті з [12])

Структура	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.
<b>Сплачені місцеві податки та збори, всього</b>	61 025,70	73 575,60	75 686,30	89 896,60	84 305,00
% ЄП у сумі сплачених місцевих податках та зборах	48,44	47,94	50,25	51,48	56,02
ЄП, зокрема:	29 562,20	35 270,20	38 030,90	46 282,30	47 226,00
ЄП з с/г виробників, у яких частка с/г-виробництва не менше 75 %	5 272,10	5 273,10	5 338,10	5 293,80	4 493,60
% ЄП з с/г. виробників у загальній сумі сплаченого ЄП	17,83	14,95	14,04	11,44	9,52
ЄП з юридичних осіб	4 416,40	5 044,30	5 066,20	6 175,30	9 844,20
% ЄП з юридичних осіб у загальній сумі сплаченого ЄП	14,94	14,30	13,32	13,34	20,84
ЄП з фізичних осіб	19 875,60	24 952,70	27 626,50	34 813,10	32 881,10
% ЄП з фізичних осіб у загальній сумі сплаченого ЄП	67,23	70,75	72,64	75,22	69,62

Таблиця 2 – Структура та динаміка плати за землю у складі сплачених місцевих податків і зборів України за 2018-2022 рр., млн грн (сформовано авторами статті з [12])

Складники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.
<b>Плата за землю</b>	<b>27 321,10</b>	<b>32 835,60</b>	<b>31 471,70</b>	<b>35 263,30</b>	<b>29 568,40</b>
% податку за землю у сплачених місцевих податках та зборах	44,77	44,63	41,58	39,23	35,07
Земельний податок з юрид. осіб	8 241,20	11 488,70	10 828,80	11 815,50	9 693,90
Земельний податок з фіз. осіб	1 629,40	1 860,90	1 984,80	2 028,10	1 432,40
Орендна плата з юридичних осіб	15 288,10	17 193,50	16 369,40	18 887,70	16 612,20
Орендна плата з фізичних осіб	2 162,40	2 292,50	2 288,70	2 531,90	1 829,80

менту обкладання ділянок (земельні частки / паї) земельною платою або ЄП для платників ФОП IV групи. МПЗ сплачує власник ділянки або орендар. Він дорівнює добутку НГО; коефіцієнта 0,05 (може змінюватися); кількості календарних місяців, протягом яких земельна ділянка перебуває у власності, оренді, поділених на 12 місяців та коефіцієнта індексації.

ФОПи, зареєстровані відповідно до ЗУ «Про фермерське господарство», і є платниками IV групи, платять зобов'язання за нижчою ставкою МПЗ з коефіцієнтом 0,025 [13].

Власник або користувач сільськогосподарських угідь (особа, яка визначає МПЗ) сплачує до бюджету різницю між загальною сумою МПЗ і сумою сплачених у звітному році податків, зборів, обов'язкових платежів. Якщо розрахована сума більша, то різницю доплачують у бюджет у складі податку на прибуток або ПДФО, або ЄП, залежно від системи оподаткування.

Тобто земельний податок може «увійти» до МПЗ та бути у складі перелічених вище оплат до бюджету.

Відповідно до ЗУ «Про оцінку земель» НГО – це капіталізований рентний дохід певної ділянки, який визначено, затверджено відповідно до нормативів.

На сьогодні НГО для сільськогосподарських угідь визначається відповідно до Постанови КМУ від 3 листопада 2021 р. № 1147 «Про затвердження Методики нормативної грошової оцінки земельних ділянок» [15]. НГО є добуток: площі ділянки; нормативного капіталізованого рентного доходу; розрахункового коефіцієнта, який враховує особливості використання земельної ді-

лянки; коефіцієнта, який характеризує зональні фактори місця розташування земельної ділянки (для сільськогосподарських угідь дорівнює 1); коефіцієнт, який враховує цільове призначення земельної ділянки (для сільськогосподарських угідь дорівнює 1); добутку коефіцієнтів індексації НГО земель за період від затвердження нормативу капіталізованого рентного доходу до дати проведення оцінки.

Норматив капіталізованого рентного доходу для земель сільськогосподарського призначення усереднено по країні і становить 27520 грн/га.

Розрахунок коефіцієнта, що враховує особливості використання земельної ділянки, визначається на основі балу бонітету агрогосподарської групи ґрунтів відповідного сільськогосподарського угіддя природно-сільськогосподарського району та середнього балу бонітету ґрунту сільськогосподарського угіддя природно-сільськогосподарського району і враховує розташування земельної ділянки в межах природно-сільськогосподарського району.

Коротка ретроспектива зміни методик грошового оцінювання сільськогосподарських угідь за період незалежності України виглядає так:

1. Наказ № 76/230/325/150 від 27.11.95 р. «Про внесення доповнень до Порядку грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів» за доповненою Методикою грошового оцінювання земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів (тимчасова), затвердженої постановою КМУ від 23 березня 1995 р. N 213 [16], рентний дохід з 1 га визнача-

ється як сума доходу, утвореного за виробництва зернових культур, оскільки вони вирощуються практично на усіх ґрунтах України (визначається за даними економічного оцінювання земель, проведеного в 1988 р.).

Величина грошової оцінки була добутком річного рентного доходу і терміну його капіталізації (33 роки). Грошова оцінка ріллі окремої земельної ділянки враховувала бал бонітету, встановленого відповідно до шкали бонітетів орних ґрунтів 1993 р.

2. Постанова КМУ від 16 листопада 2016 р. № 831 «Про затвердження Методики нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення» [17].

Норматив капіталізованого рентного доходу визначено та вказаний відповідно до природно-сільськогосподарських районів.

НГО земель сільськогосподарського призначення розраховувалася на основі нормативу капіталізованого рентного доходу на землях сільськогосподарського призначення природно-сільськогосподарських районів та балів бонітування ґрунтів.

3. Постанова КМУ від 3 листопада 2021 р. № 1147 «Про затвердження Методики нормативної грошової оцінки земельних ділянок» [15].

Норматив капіталізованого рентного доходу – один для всіх регіонів, диференціюється за категоріями земель, і для земель сільськогосподарського призначення становить 27 520 грн/га.

НГО земель вираховується на основі коефіцієнтів із застосуванням балів бонітету.

Отже, змінювалися методики грошового оцінювання. Спочатку розрахунок проводився на основі диференційованого рентного доходу з 1 га сільськогосподарських угідь за виробництва зернових культур (1993-2016 рр), далі застосовували нормативний капіталізований рентний дохід з 1 га відповідних районів, потім (2021 р.) нормативний капіталізований рентний дохід став усередненим для усієї країни залежно від категорій земель. Однак в основі розрахунків залишалась економічне грошове оцінювання земель. О.І. Дребот та ін, [3], О. Борденюк [4] зазначають, що востаннє це проводили у 1988 р. Водночас методики розрахунку капіталізованого рентного доходу за Постановою № 1147 немає у відкритому доступі, тому можна говорити лише гіпотетично, що застосовуються дані останнього економічного оцінювання, або ж застосовано інші методи.

Бали бонітування враховуються для обрахунку грошової оцінки земель протягом усієї історії незалежності України. Так само О.І. Дребот та ін, [3], О. Борденюк [4] вказують на те, що бонітування ґрунтів проводилося востаннє у 1993 р.

ЄП IV гр., земельний податок, МПЗ – всі ці платежі мають базу оподаткування НГО, як і колишній ФСП. Механізм оподаткування сільгоспвиробників з часом модифікується в частині ставок, пільг, диференційованого підходу до суб'єктів, однак спрощена система оподаткування відштовхується саме від НГО земельних ділянок, яка мала б передбачати рентний дохід ділянки відповідно до диференціації її за рівнем родючості, екологічним станом, розташуванням, цільовим використанням та іншими факторами, що впливають на рівень рентного доходу, а отже, вимірювала б її цінність в грошовому еквіваленті. Тобто в основу бази оподаткування має закладатися певна справедлива вартість ділянки,

відповідно до прийнятих нормативних розрахунків.

Відсотки податків виконують регулюючу та фіскальну функції і частково стимулюючу. Адміністрування забезпечує прозорий механізм стягнення, контролю за сплатою. Однак в основі бази оподаткування і для земельного податку також є НГО, до якої застосовуються відсотки, індекси, коефіцієнти.

На рис.1 видно, що три складники лежать в основі НГО землі і кожен з них потребує певного доопрацювання. Норматив капіталізованого рентного доходу – варто врахувати актуальні дані дохідності ділянок та забезпечити відкритий доступ до методики його обрахунку. Оцінка за шкалою бонітування теж повинна бути оновлена, а можливо, варто переглянути методики з врахуванням вимог сучасності. Коефіцієнти, як і шкала бонітування, прив'язані до природно-сільськогосподарських районів, а інформація про однорідність кліматичних та виробничих умов змінилася.



Рис. 1. Структура бази оподаткування для ЄП IV гр., податку на землю, МПЗ (сформовано авторами статті на основі аналізу та узагальнення нормативно-законодавчих актів)

Природно-сільськогосподарське районування земель та картограми розповсюдження агровиробничих груп ґрунтів застосовуються, виходячи із всеукраїнської НГО земель сільськогосподарського призначення відповідно до постанови КМУ № 105 від 7 лютого 2018 р «Про проведення загальнонаціональної (всеукраїнської) нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України» [18].

Однак дії з реалізації цієї Постанови не забезпечили всеукраїнського оновлення даних про НГО землі. Відмічають суттєві зміщення природно-сільськогосподарських районів України, що має наслідком порушення характеристик, які їх об'єднували: однорідні ґрунтово-кліматичні умови, єдність кліматичних, гідрологічних і геоморфологічних умов тощо. Причини цього мають різне походження: по-перше, глобальне потепління викликало зміни меж зазначених районів, по-друге, розповсюдження невластивих для зони України хвороб рослин та агроценозів, по-третє, мілітарний вплив спричинив численні забруднення ґрунтів токсичними речовинами, або негативний вплив на його якість [3].

За даними табл. 1 та 2 можна встановити, що податки до місцевого бюджету, які розраховуються на основі НГО, становлять 19-25 % від загальної сплаченої суми місцевих платежів та зборів за досліджуваний період (ЄП з агровиробників, в яких частка сільськогосподарського виробництва за попередній податковий

(звітний) рік не менше 75 %; земельний податок з фізичних та юридичних осіб). Якщо ж до зазначених податків додати ще й орендну плату за землю, яка теж розраховується на основі НГО, то така сума складатиме максимально 53%, а мінімально – 40% , що є значним.

На сьогодні, ЄП IV гр, МПЗ, земельний податок виконують більше фіскальну функцію, і певним способом працює механізм детінізації індивідуальних господарств.

Проблематику НГО сільськогосподарських угідь – бази оподаткування для МПЗ, земельного та єдиного податків можна охарактеризувати в декількох напрямках.

По-перше, грошова оцінка сільськогосподарських угідь повинна відповідати якості таких ділянок за комплексом показників. Це забезпечить справедливість податкових механізмів, наповнення місцевих бюджетів, та опосередковано вплине на сільськогосподарських виробників через регулюючу функцію податків, що будуть нараховуватися.

Підходи до НГО повинні бути стандартизовані / нормовані, однак, враховуючи можливості сучасних технологій зі створення інтерактивних карт, сенсорних пристроїв, штучного інтелекту, варто спрямувати зусилля у напрямі періодичного обстеження стану ґрунтів та оновлення баз даних, зокрема, за деякими визначеними показниками щорічно.

Перелік останніх має бути встановлено в рамках міждисциплінарних науково-прикладних проєктів та відображати якісні зміни за короткий проміжок часу, які можна виміряти кількісно (наприклад, мікробіологічний стан ґрунту в комплексі з агрохімічними показниками). Водночас необхідно врахувати доступність, практичність здійснення таких періодичних досліджень.

Другий напрям. НГО включає комплекс коефіцієнтів, однак ніяк не враховує вплив господарств на стан сільськогосподарських угідь. Тобто не стимулює застосування оцадливих агротехнологій, зменшення використання хімічних засобів захисту рослин. Натомість є спеціальні нормативні документи, які регулюють та стимулюють заходи, пов'язані із застосуванням технологій відносно ґрунтів, зменшення рівня їх еродованості [19].

Дієвість таких спеціалізованих нормативних документів, проведення заходів з відновлення та збереження ґрунтів є важливими для сільськогосподарських угідь та аграрної країни загалом.

Водночас оновлення даних зміни якісного стану ґрунту буде впливати на величину НГО як базу оподаткування. Зі свого боку, стан сільськогосподарських ґрунтів залежить від агротехнологій, які застосовують виробники. Покращення якості сільськогосподарських угідь, особливо за застосування оцадливих агротехнологій, створить т.зв. екологічну ренту. Застосовуючи співвідношення якісних показників угідь та фінансових показників господарств можна розрахувати її як коефіцієнт, який буде понижувати НГО для цілей оподаткування та функціонуватиме в цьому разі як пільговий коефіцієнт і допоможе запустити більш ефективно та інтенсивно впровадження агротехнологій спрямованих на збереження та підвищення якості ґрунту та екології загалом.

Певно це стимулювало б застосування заходів безпосередньо у господарюванні («на місці»), дало б змогу діяти превентивно на збереження ґрунтового покриву та уникнути виведення земельних ділянок з виробничого процесу для проведення ремедіаційних чи інших спеціальних заходів.

По-третє, адміністрування податків і платежів, пов'язаних з оподаткуванням сільськогосподарських угідь, має спрямовувати грошові надходження від останніх на природоохоронні заходи зі збереження ґрунтів. Моніторинг змін стану ґрунту з урахуванням наслідків господарювання, може стати інформацією для застосування пільгового оподаткування, залучення грантових програм у зазначену сферу.

Отже, зазначені вище проблеми можна вирішити змінивши підхід до методик обрахунку НГО та актуалізації вхідних даних, що є можливим для реалізації, зокрема, в рамках Розпорядження КМУ від 19 січня 2022 р. № 70-р «Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової програми використання та охорони земель» [20].

### Список використаних джерел

1. Telo da Gama J. The role of soils in sustainability, climate change, and ecosystem services: Challenges and opportunities. *Ecologies*. 2023. Vol. 4. №. 3. pp. 552-567. URL: <https://doi.org/10.3390/ecologies4030036>
2. Третяк А.М. та ін. Виробнича перевірка методичних підходів нормативної грошової оцінки сільськогосподарських земель України. *Агроевіт*. 2022. № 7-8. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2022.7-8.3>
3. Дребот О.І., Добряк Д.С., Мельник П.П. Наукові основи природно-сільськогосподарського районування території України в сучасних умовах. Збалансоване природокористування. 2023. №. 2. С. 5-11. URL: <https://doi.org/10.33730/2310-4678.2.2023.282745>
4. Борденюк О. Правові аспекти здійснення нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення. *Знання європейського права*. 2022. № 2. С. 50-53. URL: <https://doi.org/10.32837/chem.v0i2.345>
5. Калінчик М.В., Слободяник А.М., Тараненко П.М., Настопіров В.І. Новітні підходи до оцінки земельних ресурсів України: оптимізація, новітні стратегії та інноваційні рішення. *Київський економічний науковий журнал*. 2024. №. 6. С. 47-58. URL: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-6-7>
6. Carceles Rodríguez B. et al. Conservation Agriculture as a Sustainable System for Soil Health: A Review. *Soil Systems*. 2022. № 6. Р. 87. <https://doi.org/10.3390/soilsystems6040087>
7. FAOSTAT. URL: <https://www.fao.org/faostat/en/#data>
8. Erenstein O. et al. Global maize production, consumption and trade: trends and R&D implications. *Food Sec.* 2022. №14. pp. 1295–1319. URL: <https://doi.org/10.1007/s12571-022-01288-7>
9. ЗУ «Про фіксований сільськогосподарський податок». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/320-14#Text>
10. Постанова КМУ № 213 від 23.03.1995 «Про Методику нормативної грошової оцінки земель населених пунктів». URL: [https://zakononline.ua/documents/show/178241\\_\\_590902](https://zakononline.ua/documents/show/178241__590902)
11. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р., №2755-УІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
12. Доходи. URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes>

13. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n6750>

14. ЗУ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень» від 30 листопада 2021 р., №1914-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1914-20#Text>

15. Постанови КМУ від 3 листопада 2021 р. № 1147 «Про затвердження Методики нормативної грошової оцінки земельних ділянок». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-2021-%D0%BF#n224>

16. Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 1995 року N 213. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0427-95#Text>

17. Постанова КМУ від 16 листопада 2016 р. № 831 «Про затвердження Методики нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2016-%D0%BF#n11>

18. Постанови КМУ №105 від 7 лютого 2018 р «Про проведення загальнонаціональної (всукраїнської) нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/105-2018-%D0%BF#Text>

19. Наказ Державного комітету України по земельних ресурсах 28.12.1996 N 126 «Про затвердження Методичні рекомендації щодо економічного стимулювання суб'єктів землекористування за діяльність, пов'язану з охороною земель, та встановлення плати за погіршення природних властивостей угідь». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0126219-96#Text>

20. Розпорядження КМУ від 19 січня 2022 р. № 70-р «Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової програми використання та охорони земель» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/70-2022-%D1%80#Text>

### References

1. Telo da Gama J. The role of soils in sustainability, climate change, and ecosystem services: Challenges and opportunities. *Ecologies*. 2023. Vol. 4. №. 3. pp. 552-567. URL: <https://doi.org/10.3390/ecologies4030036>

2. Tretiak A.M. et al. Production Verification of Methodological Approaches to the Normative Monetary Valuation of Agricultural Lands of Ukraine. *Agrosvit*. 2022. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2022.7-8.3> (in Ukrainian).

3. Drebot O.I., Dobriak D.S., Melnyk P.P. Scientific Foundations of Natural and Agricultural Zoning of the Territory of Ukraine under Modern Conditions. *Balanced Nature Management*. 2023. №. 2. pp. 5-11. URL: <https://doi.org/10.33730/2310-4678.2.2023.282745> (in Ukrainian).

4. Bordeniuk O. Legal Aspects of Conducting the Normative Monetary Valuation of Agricultural Land. *Juris Europensis Scientia*. 2022. № 2. pp. 50-53. URL: <https://doi.org/10.32837/chern.v0i2.345> (in Ukrainian).

5. Kalinchyk M.V., Slobodanyk A.M., Taranenko P.M., Nastopyrov V.I. Innovative Approaches to the Valuation of Ukraine's Land Resources: Optimisation, New Strategies, and Innovative Solutions. *Kyiv Economic Scientific Journal*. 2024. №. 6. pp. 47-58. URL: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-6-7> (in Ukrainian)

6. Carceles Rodríguez B. et al. Conservation Agriculture as a Sustainable System for Soil Health: A Review. *Soil Systems*. 2022. № 6. P. 87. <https://doi.org/10.3390/soilsystems6040087>

7. FAOSTAT. URL: <https://www.fao.org/faostat/en/#data>

8. Erenstein O. et al. Global maize production, consumption and trade: trends and R&D implications. *Food Sec.* 2022. №14. pp. 1295–1319. URL: <https://doi.org/10.1007/s12571-022-01288-7>

9. Law of Ukraine “On the Fixed Agricultural Tax.” URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/320-14#Text> (in Ukrainian).

10. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 213 of 23 March 1995 “On the Methodology of Normative Monetary Valuation of Land within Settlements”. URL: [https://zakononline.ua/documents/show/178241\\_\\_\\_590902](https://zakononline.ua/documents/show/178241___590902) (in Ukrainian).

11. Tax Code of Ukraine of 2 December 2010, № 2755-UI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (in Ukrainian).

12. Income. URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes> (in Ukrainian).

13. Tax Code of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n6750> (in Ukrainian).

14. Law of Ukraine “On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Certain Legislative Acts of Ukraine to Ensure the Balance of Budget Revenues” of 30 November 2021, № 1914-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1914-20#Text> (in Ukrainian).

15. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 1147 of 3 November 2021 “On the Approval of the Methodology for the Normative Monetary Valuation of Land Plots.” URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-2021-%D0%BF#n224> (in Ukrainian)

16. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 213 of 23 March 1995 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0427-95#Text> (in Ukrainian)

17. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 831 of 16 November 2016 “On the Approval of the Methodology for the Normative Monetary Valuation of Agricultural Land.” URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2016-%D0%BF#n11> (in Ukrainian).

18. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 105 of 7 February 2018 “On Conducting the Nationwide (All-Ukrainian) Normative Monetary Valuation of Agricultural Land and Introducing Amendments to Certain Resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine.” URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/105-2018-%D0%BF#Text> (in Ukrainian).

19. Order of the State Committee of Ukraine for Land Resources № 126 of 28 December 1996 “On the Approval of the Methodological Recommendations on Economic Incentives for Land Users for Activities Related to Land Protection and on Establishing Payment for the Deterioration of Natural Properties of Land.” URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0126219-96#Text> (in Ukrainian).

20. Directive of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 70-r of 19 January 2022 “On the Approval of the Concept of the National Target Programme for Land Use and Protection.” URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/70-2022-%D1%80#Text> (in Ukrainian).

**Olena VASYLENKO**

researcher, applicant, The National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-5628-0640>

e-mail: [elenavasyenk@ukr.net](mailto:elenavasyenk@ukr.net)

**Oleksandr LABENKO**

Doctor of Economics, Associate Professor, The National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9192-9891>

e-mail: [labenko@nubip.edu.ua](mailto:labenko@nubip.edu.ua)

## THE STATE OF TAXATION OF FARMLANDS IN UKRAINE: PROBLEMS AND PROSPECTS

Ukraine is an agrarian country, therefore the preserving the quality of farmlands becomes the strategically important task. The effective use of arable lands and encouragement of lean agricultural production are ensured by state regulation, particularly by efficient mechanism of taxation. Analysis, collation of legislative base and scientific publications of specialists of different research fields point on inadequacy of approaches to monetary valuation of farmlands that is the base of land and other taxes. Hence, the actualization of input data concerning the state of ground areas is the necessary requirement for calculation of tax base with most flexible approach. Such an approach requires a whole range of activities. Their necessity has arisen as a result of climate change, the phytosanitary condition of agrocenoses, and the military impact on soils. Consequently, the quality of soils has shifted relative to the previously established bonitation scale, and the agricultural zones-intended to territorially group agricultural lands according to similar characteristics – have been displaced. In view of the above, the development of scientifically based techniques of collection of data about agricultural lands is advisable, that is especially true for list of indicators, which are the markers of soil state in a short periods of time. It is worth concerning the changes in condition of soils after impact of agroproducers on them and employ the stimulating coefficients in case of appearance of ecological rent in farms of lean agricultural production. It is desirable to revise the mechanism of administration of land and other taxes, considering that normative monetary valuation of land is the base them. These measures will promote the reinforcement of their efficiency in terms of regulatory and stimulating functions which will ensure justice of their collection and first of all will encourage the agrarians to implement the lean technologies.

**Keywords:** normative monetary valuation of land, ecological rent, land tax